

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íren.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltenek.
E g y e s z z á m á r a 3 0 f i l l é r .

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Az Ur keresztje.

— A nagyváradi Protestáns Egylet estélyére írta: **Zóth József** körösladányi ref. lelkész. —

Vivék Jézust, hogy megfeszítsék,
Vonszolva vállán a megátkozott fát.
„Tovább! te hitvány, názareti Isten!
Hol az erőd? — még messze Golgotád!”
A sarkaló korbács megtépi testét,
A mig alétan, némán földre rogy,
S körötte a durva szidalmak
Istent csufoló hahotája vihog.

„Elő Simon! te cirénei jött-ment!”
Megragadják a szembe jövőt;
Vállára dobják a Jézus keresztjét:
„Mester! ime egy igaz követőd!”

Viszi Simon a válltörő keresztet,
Nem fárasztja a roskasztó teher;
Megacélozza izmait a szó,
Mít az Ur ajka szívébe lehel:
„Vigyed Simon! igád gyalázatos ma,
De kél nyomodban lelkesült sereg,
Kit terhedet gyönyörrel hordani
Börtön, gályák meg nem rettentenek.
Lenézés, guny lesz sorsa, mint nekem,

Öröksége a keresztviselés;
De hivatása olyan isteni:
Enyhíteni az átérzett szenvedést.

A ruhátlanra köntösét teríti,
Az éhező megosztott falatja,
Fölcsókolja az árva könyeit,
Lázár sebére könyeit hullatja.
Fáradsz Simon! Add át keresztemet!
Feltörte vállad! mély sebektől vérzesz!”

Óh nem! Uram! Nem! — az én terhem könnyű
S a Te kereszted gyönyörűség!

Jézus keresztjét hordja még ma is
A Golgotáról elindult nyomor;
Ma itt szívünkön viszi utja át,
Mig a hideg világban bujdokol.
Emeljük terhét a megfáradtagnak,
Mint Cirénei, keresztjüket hordván:
A könyörület vállán ragyogóbb az,
Mint templomoknak égbe nyuló tornyán.

A „Feminizmus.“

Quidquid agis, prudenter agas et respice finem. (Lat. közm.)

Sokan lehetnek és vannak is olyanok, kik azon socialis bajokon, melyek a most békességben élő s egymással külföldi háborút nem folytató keresztyén államok belső társadalmi szervezetének változtatására, módosítására törekednek, — egyfelől csodálkoznak, másfelől pedig ezen mozgalmak elfojtását nemcsak lehetőknek, de jogosnak is tartják, — holott ez csak folytatása annak, amit maga a keresztyénség kezdett meg t. i. az emberi és polgári jogok fokozatos kibővítésének, vagyis a keresztyén civilizációnak.

Mert ha a keresztyén államokban már régen megszűnt a rabszolgaság, mely a civilizációnak első, azután pedig a legtöbb helyen a jobbágyság is, mely annak második állomásául tekinthető, — csoda-e, ha most a folytonos haladás és tökélyesbülés elvénél fogva, mely éppen a keresztyénség elve, a társadalom ama felszabadult elemei tovább törekednek s nem elégszenek meg a felszabadulással, melyet egy helyen békességgel nyertek, másutt pedig erőszakkal vívtak ki maguknak, hanem most már a szabadság, egyenlőség és testvériség szintén keresztyéni elvei alapján honfitársaikkal egyenlő jogokat is kívánnak maguknak? Nem természetes-e ezen jogfejlesztés épen a keresztyénségnél, melynek krisztusi tana „a világnak világozása“ lett?

Innen van az, hogy ma már hazánkban is a társadalom minden rétege, mint állámfentartó és annak terheit viselő testület, az őt megillető polgári jogokat is követeli magának, neveztesse nek azok demokratáknak, sociálistáknak vagy a mostani társadalmi rendet egészen felforgatni akaró erőszakos, vétkes és titkos anarchistáknak.

Nem akarom, mert nem is tartozik ide ezen társadalmi osztályoknak általánosságban anélkül is ismert elveit és törekvéseit részletesen fejtegetni és bírálni, megelégszem most azzal, hogy a társadalom egy tisztos osztályának, a családi élet egyik alkotó elemének s így az állam fenntartásban férjeik osztályosainak, a nőknek újabban „Feminizmus“ név alatt szintén fölmerült helyzetről és jogköveteléseiről beszéljek.

Hát bizony ha a világ történelmet a legrégibb kortól mai napig végig lapozzuk: megfogunk győződni affelől, hogy a nők sorsát is nemcsak az ó hanem még az újabb korban is a legtöbb esetben és a legtöbb népnél szintén a rabszolgasághoz látjuk hasonlónak.

E tekintetben azt hinné az ember, hogy

mégis csak különbség volt az egy Istent hívő a több Istent hívő népek között s a monotheisták a monogamiát, a polytheisták pedig a polygamiát követték, de hát ez még sem volt így egészen. Hiszen már az egy Istent hívő zsidó nép ősi atyjának Ábrahámnak is felesége mellett megvolt a maga Hágárja, a többnejűség pedig sehol sem volt s ma sincs nagyobb divatban, mint az egy Istent Allah név alatt imádó mohamedánoknál, sőt a keleti népek között talán csakis a mi magyar őseink tartották a nőt legnagyobb becsületben, midőn házastársukat „feleség“-nek nevezték, mely név alatt valamint most, úgy akkor is *egy házaspárnak felerészét* lehetett csak és kellett érteni. Voltak ugyan már az ó korban királynők is közöttük, de a női nem legnagyobb része még emberi jogokkal sem birt sokáig, sőt a legtöbb népnél csak árucikket képezett s még az egynejűségben sem birt oly becsületet, mint a milyen őt mint házastársat és családanyát megillette volna, hanem nem egyszer csak szükséges rosznak tekintett.

A keresztyénség lett az, mely a maga hivei között az egynejűséget törvénynyé emelvén, a nőket is fölemelte emberi méltóságuk érzetére s ezzel megszűnt ugyan a rabszolgaságuk, de alárendeltségük férjeikkel szemben még sokáig nem szűnt meg, sőt azok nagyobb testi ereje sokszor zsarnokilag uralkodott felettük. Ily esetekben nem volt köztük meg az általuk esküvel fogadott szeretet, egyenlőség és békesség s az eskü felbonthatatlansága miatt, most már mindketten egész életükre rabok lettek, rabjai egymásnak. De jött majd a reformáció, mely ily esetekben a házassági eskü felbontásának lehetőségét kimondván, őket egymástól megszabadította.

Ekként kiszabadulván a nők az alárendelt állapotból, csoda-e ha most már ők is jogokat követelnek magoknak a társadalomban, hogy tehetségeik és képességeikhez mért önálló életpályát is választhassanak s ne legyenek mindenáron kénytelenek arra szorulni, hogy más keressen nekik kenyeret, hanem magok keressék meg azt! Avagy csoda volna-e az is, ha mint önálló pályán haladók s az állam fenntartásához járulók, annak ügyeiben is befolyást kívánnak gyakorolni, holott ezt a jogot, ha az egyház fenntartásához hozzá járulnak, nálunk protestánsoknál már gyakorolják is.

Ami pedig a nők hivatalképességét illeti: azt hiszem, hogy nem lesz senki, aki tőlök a szellemi tehetséget s a nekik való pályákra a tanulás által szereshető hivatali képesség lehetőségét egészen megtagadná? Hiszen az elemi iskoláktól kezdve a felsőbb leánynevelő intézetek

bevégzéséig ma is mindenütt tapasztaljuk, hogy a női nem szellemi képessége s azzal párosult szívós kitartása a kötelességteljesítésben olyan eredményeket mutat fel legtöbbször, amely éppen nem válik szégyenökre, ha pedig mint tanítónők lépnek hivatalba, ott nagyon ritka kivétellel úgy beválnak s oly hasznos tényezői lesznek a gyermek nevelésnek, tanításnak, mint különben senki más.

Bár nem vagyok tehát barátja annak, hogy a nő eredeti és természetes rendeltetésétől, a családalapítás, házvezetés és gondozástól elvonassék ha erre kellő alkalma és módja van; de ha a mai társadalmi viszonyok közt erre neki mód és alkalom nem adatik, hanem mint tisztességes nő önálló munkájával kell kenyerét megkeresnie: vajjon elzárhatja-e előtte akár a törvény, akár a társadalom az utat a megélhetésre!

Nem zárhatja, de ma már nem is zárja el. Hiszen nem egy olyan pálya és megélhetési mód van a társadalomban, mely éppen a női természethez illik legjobban, ilyenek a már említett gyermeknevelés és tanításon kívül: a hetegyek ápolása, nők orvoslása, saját nemű orvosai által, ami nagyon okos és méltányos dolog lesz, mihelyt megvalósul, s ezeken kívül is vannak még több a nők alkalmazására már korunkban is megnyílt s az állam által fenntartott más állások és keresetforrások is, csak nem kell tőlök irigyelni és ha elfoglalják az alkalmazást kárhozthatni.

Ha azonban a nő magasabb becsvágytól vagy hiúságtól indítatva, magasabb bölcséleti vagy jogi tanszakokra vágyik, hogy magát kiképezze: ezt én már a *feminizmus* tultengésének tartom, mely a női természetnek épenséggel meg nem felel s a férfiakat méltán bosszanthatja, éppen úgy, mint a nők is méltán bosszankodhatnak, midőn egyik másik férfitanító vagy tanár haragszik rájuk azért, mert — ugymond — elveszik tőlök a kenyeret; holtott ennek sokszor éppen ők az okai, kik ma már, — hogy még mindig szükremért fizetésökből megélhessenek, a házasságkötésnél hozományt is keresnek. Mert ok és okozat mindig szorosán összefüggenek egymással s ez utóbbi amaszt nem egyszer megbosszulja.

Hát én elhiszem, hogy vannak és lehetnek mindig oly nők, kik a felsőbb tanfolyamokon is megállanak helyökön, de ha onnan magasabb hivatalra kiképezve, mint ügyvédek, bírák, és diplomataik lépnének hivatalba, menten elvesztenék nőiségüket, ami legfőbb ékeségök, mert ott a női erényeket a gyöngédséget és jótékonytságot nem tudnák gyakorolni, ahol

mindenben kérlelhetlen szigorúsággal kell eljárni. Hiszen akik a legtöbbször polczon, a trónon ültek is valaha, nem voltak boldogok, ha nőieségöket levetkeztek; a zsarnokokat közülök megbélyegezte a történelem, míg a nemes lelkű és fenkölt érzelmű Viktória és Erzsébet királynők hálás emlékezetet hagytak hátra népeik szívében.

Általában szólva, a nőket megillető jogot különösen társadalmi kérdésekben tőlök megtagadni nem tanácsos, mert ezen joggal sok jót eszközölhetnek, sőt még fontos szerep is várhat rájuk a világtörténelemben. Mert eljöhethet az a várvavárt idő, midőn a civilizáció teljes győzelmével az emberig fölvilágosodása odajut, hogy az annyira óhajtott világbeke is létesülhet és ha ez győzni fog, ebben a győzelemben bizonyára legnagyobb részök és örömük lesz már előre láthatólag a nőknek és anyáknk, kik joggal fognak tiltakozni a háboru ellen s nem engedni, hogy az általok felnevelt fiaikat véres csatákba, mintegy mészárszékre hurcolják.

Segesváry József.

A ref. kántor-tanítók s a fizetésrendezés.

A kultusztárca költségvetése alkalmával Apponyi miniszter ur, többek közt, a felekezeti tanítók fizetésrendezéséről is részletesen nyilatkozott. Hogy a tanító-ság milyen érzelmekkel fogadta a tervbevetett fizetésrendezést, annak bíráltságába e helyen nem bocsátkozom. Beszédének csak egy kijelentésére hívom fel egyetemes egyházunk ügyeit intéző nagyjaink szives figyelmét.

A közökt. miniszter ur azt mondja: „gondoskodni fogok arról is — nem tudom, hogy a *tanítói fizetésrendezési törvényben*, vagy a *tanítói nyugdíjtörvény revíziójánál-e* — hogy alkalmas módon elimináljuk azt az igazságtalanságot, mely abban rejlik, hogy a míg a felekezeti tanító fizetésekiegészítésénél az ő fizetésén kívül a kántori fizetés is alapul vétetik, addig a nyugdíjazásnál a kántori fizetéstől elesik.“

Ha a miniszter urnak ezt a nem egészen világos kijelentését elemezzük, mégis könnyű kitalálni, hogy a kántori fizetéseket — már csak finánciális szempontból is — nem a fizetésrendezés alkalmával óhajtja kiküszöbölni, hanem előreláthatólag a nyugdíjtörvény revíziójakor fogja azt nyugdíjalapul beszámítani. Ezzel igaz reperál némileg a multban elkövetett nagy igazságtalanságon, amennyiben a kántor-tanítók helyzetén nyugdíjazáskor javítani fog, de ezzel az intézkedéssel még nem lesz teljesen elég téve az igazságnak, ref. egyházamkra pedig a jövőben határozottan igen kellemetlen helyzetet teremtett s még újabb terhet is róhat az amugy is agyon súlytott egyház hiveire.

A kántor-tanítók szempontjából bírálva határozottan állíthatjuk, hogy a kántorság, mint különös képzettséget és rátermettséget igénylő tisztség *mellékfoglalkozás*. Ilyennek deklarálja azt a 68 évi XXXVIII. t.-c. is mikor azt

mondja: „a tanító országos, megyei képviselő stb. is lehet, de a tanító mellett más hivatalt nem viselhet stb. . . . A felekezeti iskola tanítók az istentiszteleteken és temetéseken segédkezhetnek.

Mellékfoglalkozásnak minősíti a tanítók végellátási igényét szabályozó 1891 évi XLIII. t.-c. 4 §. is, amely akként intézkedik, hogy . . . a nyugdíj igény megállapításakor mind ama természetű jövedelmek leütendők, melyek kántoriaknak látszanak, valamint azok is megfélezendők, melyek a díjlevélben tisztán tanítói fizetéseknek feltüntetve nincsenek.

S mi több, a közokt. miniszter 29.751 1893 sz. rendeletében szigorúan meghagyja, hogy „a javadalom külön választására nézve fentebb részletezett utmutatás szigorú foganatosítása szükséges az igazságtól eltekintve már azért is, mert valamely felekezeti iskolának államivá vagy községivé nyilvánítása esetén, a tanítótól külön választandó kántori állás javadalom nélkül nem maradhat.

Maga az államkormány is mellékfoglalkozásnak tekinti a kántorságot akkor, mikor megengedi, hogy az állami tanító, hol az illető felekezet kívánja, külön díjazásért azt is végezhesse.

Ha tehát a törvény is, az állam maga is mellékfoglalkozásnak tekinti a kántorságot, akkor nagy igazságtalanság volna, ha most, mikor a fizetés kiegészítés előtt állunk, a kántori fizetést a minimumba beszámítanánk. Ilyen joggal tanítói fizetésnek lehetne minősíteni az ipariskolai tanító, anyakönyvvezető helyettesi, egyházi jegyzőség, faiskola felügyelőség stb.-ért járó fizetésekért is. Vannak ugyan egyesek, kik a kántorsággal eltöltött időt szeretik az iskola szellemi niveaujának rovására írni, ez azonban csak pusztán állítás, mert nincs rá példa, hogy a tanító-kántori teendőnek teljesítésével mentegette volna tanítása sikertelenségét, különben is a kántori teendőknek legnagyobb része nem számítva a diligentiális időszakban végzendő temetéseket, az iskolai időn kívül esik.

De míg a kántori fizetéseknek a minimumba való beszámítása a kántor-tanítókkal szemben igazságtalan, az iskolát fentartó egyházakra meg határozottan káros is. Ha ugyanis a kántori fizetés a minimumba ismét be lesz számítva, akkor a kántornak zenei képzettsége, lekööttsége (még szünetidőben sem távozhatik 1 napra sem) s azon fáradságos, az egészségre oly annyira veszélyeztető templomi s temetési funkciói megfizetve épen nem lesznek. Ebből pedig önként következik, hogy az újabb tanító nemzedék csak oly állásra pályázik, ahol csupán tanítással kell foglalkoznia, mert hiszen jövedelme, nyugdíja, igénye csak annyi lesz, mintha kántor is volna, terhe aránytalanul kevesebb, a szünetidőben pedig leköötve nincs.

Egyházi felsőbb hatóságaink jól tudják azt, hogy zeneileg képzett kántorokban kik egyuttal okleveles tanítók is, nagy a hiány. Eddig ugyan volt némi különbség a kántor-tanítók (rektorok) s az ugyanazon helyen működő tanítók fizetése közt, de az új fizetés rendezéssel, ha a kántori fizetést a minimumba beszámítják, a fizetés közti különbség egalizálva lesz, akkor a kántorságtól, mint egyáltalában nem díjazott foglalkozástól mindenki menekülni igyekszik, az új nemzedék sem ambicionálja magának, hogy kántor is legyen, s így beáll majd az orgonista-kántor hiány, ha csak az iskolákat fentartó egyházak a törvényben megszabott minimumon

felül a kántorságot megfelelő fizetés többletet nem biztosítanak.

Tekintettel azonban arra, hogy egyházhivaink szégyensége ezt az újabb megadóztatást már el nem bírnia egyetemes egyházunk pedig az 1848 XX. t.-c. alapján e célra nincs más mód, mint illetékes helyen odahatni, hogy a kántori fizetést a minimum megállapításakor hagyják figyelmen kívül.

Ha e kérdés ilyen uton kellően megoldatik, akkor a kántor kérdés is simán dűllőre jut, mert elég lesz már téve egyszer a kántor-tanítók részéről hangoztatott jogos panaszoknak is, az egyház hivatkozott célból új adóval terhelni s a felekezeti iskolák itt-ott történő államosítása esetén pedig mindig lesz az egyházaknak kántori fizetés címen annyi biztosítva, hogy azért az állami tanító, mint most is sok esetben készséggel vállallja a kántori teendők végzését, vagy kevés hozzáadással, (pl. nagyobb egyházban) mely célra az állam is ad egy keveset, vallástani kántorról gondoskodhatik magának az egyház.

Az érmelléki egyházmegye már 1904-ben foglalkozott ezzel a kérdéssel s 27—904 sz. alatt e közérdekű dologban felterjesztéssel is élt. A tiszántúli egyházkerület 50—904 sz. alatt, ugyancsak az egyetemes konvent 25—906 sz. alatt ezt az ügyet szintén magáévá tette s mint a jkőnyvi határozatból kitűnik, el is rendelte a kántor-tanítói fizetések szétválasztását úgy, miként azt az 1893 évi 29. 751. sz. közokt. miniszteri rendelet megállapította, egyuttal kimondta, hogy előterjesztéssel fordul a vall. és közokt. miniszteriumhoz abban az irányban, hogy az új fizetésekiegészítési törvény megalkotásakor a kántori fizetést mellékkeresetnek nyilvánítsa a fizetés kiegészítéskor azt tanítói fizetésnek ne vegye.

Tudtommal a méltóságos Konvent elnöksége ezt az előterjesztést a miniszteriumba el is juttatta, de úgy látszik a jelenlegi kultuszminiszter ur arról vagy nem szerzett tudomást, vagy nem ismerve a viszonyokat, annak szellemében eljárni magára kötelezőnek nem tartotta. Épen azért örök hálára köteleznék a ref. kántor-tanítókat, kik a ref. tanítóknak nagy részét képezik s nagy szolgálattal tennének az egyházi közügynek Főtiszteletű püspökeink, papképviselőink s a kormányhoz közel álló világi uraink, ha a kultuszminiszter urat most a 12-ik órában ennek az ő általa is elismert nagy igazságtalanságnak közmegegyezésre leendő megszüntetésére rábírná megkísérlenék.

Bagamér.

Rác B. Béla
org. kántor-tanító.

Egyetem és tanárképzés.

(Folytatás és vége.)

A baj tehát kétségkívül megvan. Azt orvosolni kell. Még pedig az egyház és a tanárság egyetértő közreműködésével. Pillanatig sem szabad antagonizmusnak beférkőznie az egyház és a tanárság felfogása és szelleme közé.

Az orvosság pedig nem az, a mit igen sokan gondolnak, s a mit a kolozsvári theologiai fakultás tanárkara hivatalos munkálata derekas része gyanánt

kidolgozott, hogy t. i. kötelezni kell a tanárjelölteket hallgatni némely theol. tárgyak előadását is. Ez személyileg azért nehéz, mert azt ugyan egyetlen tanárjelölt se tudja előre, hogy ő majd a felekezetenél kap-e állást, vagy az államnál. Ha ez utóbbihoz vágyik, akkor aligha fog önként hallgatni theologiai tárgyakat. Ha felekezeti vágyik, akkor igen. Csakhogy kérdés, hogy a tanárképzés jelenlegi állása mellett gyümölcsöző lesz-e ezen tárgyak hallgatása? Hiszen ma az egyetemen a tanárjelöltnek a tanszabadság nagyobb dicsőségére annyi cöllönk tárgyat kell hallgatni mert különben vizsgálatra se jelenkezhetik, hogy heti óráinak száma 30—35. Ha ehhez még csak 5 órányi többlet jön mint sokan keresztülvihetőnek vélik, az óraszám 35—40 lesz. Ennyi órát pedig a legjobb akarattal se lehet még leülni se. Tanulmányozni s a megfelelő tárgyakba elmélyedni, tudományos önmunkásságot várni, melynek hasznos gyümölcse is legyen, az ilyen hallgatótól nem lehet már csak egészségi szempontból se.

Tegyük föl, hogy egészségi szempontból ez a gondolat kivihető s fizikailag is lehető akkor is fennmarad az a biztos hátrány, hogy a tanárjelölt csak külső munkásságot fejt ki, csak a követelmények látszólagos teljesítését végzi el. S így a tanárképzés, illetőleg a tanár még azzal se lesz felfegyverezve, a mit a mostani fonák rendszer mellett se lehet elvitatni, t. i. a kellő tudományos képzettséggel. Hogy amaz 5—6 óra a mit a theologikumok hallgatására kellene fordítania, a protestáns érület előmozdítja, csak lehetőség, de nem bizonyosság. Bizonyosság az, hogy az ember szelleme s az ifju emberé leginkább azzal egyesül, azt teszi legnagyobb mértékben szellemének sajátos kincsévé, a mivel mint fő eszmekörrel a legtöbb ideig foglalatokodik. Hogy a tanárjelölt, kinek szaktárgya a latin vagy a matematika, lehetőleg, sőt kizárólag latinul, matematikával foglalkozik, az bizonyos, minden megszorító intézkedés ellenére. Nem csak bizonyos, de egyedül helyes, egyedül gyümölcsöző az a tanulmányozás, hogy ki a miben hivatását fölismerte, kedvét leli s majd pedig eredményeket felmutatni hivatásszerűleg kötelezve van, azzal foglalkozzék, annak a vezérgondolatnak álljon szolgálatában minden szellemi tevékenysége. A protestantizmusnak lényege önkénytelenség, a kényszer nélküli buzgóság. Ne kényszerítsük tehát a tanárjelölteket hivatásukkal csak nagyon laza összefüggésben álló studiumok végzésére! Ne kényszerítsük, mert az ugyan a kívánt közszellemet a tanárságban eredményezni sem nem képes, sem nem fogja a bajt megszüntetni.

Nézetem szerint a protestáns közszellem kifejlődése hosszú idő eredménye. Egy nap alatt se nem teremthető se meg nem semmisül. Protestáns közszellem egyebet nem jelenthet, mint a protestantizmus elvein és eszméin nyugodó világnézet. Ez pedig nem egy pillanat alatt születik, hanem fokozatosan fejlődik ki.

Minthogy pedig a közszellem világnézet, arra kell törekednünk, hogy azok az intézmények, a melyekben ifjuságunk s tanárjelölteink nevelkednek, igazi protestáns intézetek legyenek. Különben csak toldozunk-foltozunk s szegénységünk annál kirívóbb. Do, ut des. Ha alkotunk, ha intézményileg lehetőséget nyújtunk valamilyes szellemi fejlődésre, akkor logikailag következik a kívánt eredmény. Ha intézményben módot nyújtunk arra, hogy valaki ref. tanár legyen, az biztosan olyan lesz, a milyenre éppen szükségünk van. De addig . . . addig a Dóczy szavai fogják a tényleges állapotot jellemezni.

A mostani generációnak s így a tanárságnak is

java része világnézetének kezdő szárait a felekezeten felül és kívül álló állam iskoláiban szedi össze. Gyermekeink emlékeink, képzeleteink akarva-akaratlan uralkodnak rajtunk a koporsóig. Fájdalom, szegényes anyagi körülményeink s az állam mindent elnyelő ereje miatt elveszítettük s veszítjük pontról-pontra egyházközsegről egyházközsegre népiskoláinkat, kivált az erdélyi egyházkerületben. S még örvendünk egy-egy ilyen veszteségen örvendünk, hogy ha az államnak átadhatjuk őket. Örömmünk elnyomja hibánkat s manapság már nem az a felemelő tudat, hogy van még felekezeti iskolánk, hanem az a nyomasztó, ha még nincs állami iskola az egyházközsegekben. Pedig tán mégis inkább protestáns az az iskola, a melyikben a mi tanítónk, a mi papunk oktat, mint az államé. De ezen keseregni többé célra nem vezet . . . Egyik mély gondolkozású közoktatásügyi miniszterünk, báró Eötvös Loránd, nagyon talpraesetten kifejtette miniszter korában 1894-ben a főrendiházban, hogy az államnak miért nem érdeke a népiskolák államivá tétele s miért nem érdeke a felekezeteknek se. Tanulhattunk volna tőle. De hiába ha nézegetjük pl. az erdélyi kerület most kiadott egyházi térképét, látjuk, hogy van oly egyházmegye, melyikben összesen két ref. iskola van. E szomorú állapot és körülmény éppen nem szolgálja a református közszellemet.

S mit szóljunk állami rámará huzott gimnáziumainkról? A támaszték anyagiakban az állam, a rendelkező szellemi felsőbbség az állam. Az igaz, hogy gimnáziumainkban a személyi tényezők legalább a mieink maradtak. De éppen ezen személyi tényezők nevelésében fontos két őrhely a népiskola s az egyetem nincs a kezünkben.

S ha már nem igen remélhetjük, hogy népiskoláinkat valaha újra egészen az egyház veteményes kertjévé visszahódíthatjuk, vagy legalább a meglévőket megtarthatjuk akkor teljes erővel kell ragaszkodnunk pap és tanítóképző intézeteinkhez s a legnagyobb közös erőfeszítéssel is fel kell állítani nem holnap, de ma a debreceni bölcséleti fakultást s a református tanárképzőt.

Ha az az intézmény, a melyikben a tanárság képezését nyeri, az utolsó tégladarabtól a legbonyolultabb kísérleti eszközökig vagy legmélyebb tudomány tanáráig kivétel nélkül a református közszellem gyümölcse és alkotása, ott igen is fejlődhetik s erősödhetik a környezet eme hatása következtében a ref. közszellem a tanárjelöltekben is, a nélkül, hogy külön theologikumok hallgatására kötelezve volnának. Akkor a ref. közvélemény s a zsinat nem panaszkodhatik majd, nem kell paragrafussal korlátozó rendelkezéseket tennie. Akkor meg leend a kívánt ref. közszellem a tanárságban is.

De a míg csak a családi hagyomány vagy a látott és hallott példa vonz a ref. tanári pályára, a míg nem lesz ref. tanárképző intézet, addig a panaszra s paragrafusra mindig lesz bőven ok.

S lehet, hogy idővel alaposabb oka lesz e panasznak mint napjainkban. Mert hiszen a mai ref. tanárság egyeteme egészben véve ilyen panaszra okot nem adott. Hiszen minden külső hatás nélkül tisztán a ref. érület hozta létre a nagyjövőjü s már is eredményes működést felmutató országos ref. tanáregyesület. Ennek keretében nagyon is fontos ref. tanügyünkkel szorosán egybefüggő kérdések tárgyalattak s valósulnak meg ének tanítás a ref. gimnáziumokban ref. isk. adattár stb. Már maga ez az egy tény ellentmond a közszellem hiányának. De igazolja a Dóczy szavait, hogy ha van ref. közszellem

tanárainkban, az az egyház minden ingerenciája nélkül van.

Ezért, ismétien, szükség van a debreceni ref. tanárképzőre s a böleseleti fakultásra nem holnap, hanem ma. Szükség van, még ha nem is volna egyelőre az oly tökéletes, mint a milyennek gr. Tisza István s vele együtt mindnyájan kívánjuk. Nekünk mindenáron tanárképzés szempontjából kell valami egyetem vagy egyetemi részlet. Ha nem elsőrendű, tudománytalan — hangzott az ellenvetés. Igen, csak hogy egyedül Minerva volt az, ki születése percében teljes és tökéletes volt. Valóban sajnálatos, hogy a zsinat egy majd évtizedek mulva felállítható egyetem gondolatáért nem foglalt állást a most felállítandó böleseleti fakultás mellett. Ebből a fakultásból természetesen kifejlődnek az egyetem. A zsinat sokat akart markolni s keveset fogott.

A végcél a teljes és tökéletes egyetem. De ehhez az első lépést, ha van erőnk, meg kell tenni azonnal. Meg kellett volna tennie a zsinatnak is. Bölesen mondta Radácsi, ha elérjük, hogy tanáraink protestantismust igazi protestantismussá tesszük, ha tanárainkat ezen a réven az egyházhoz közelebb emeljük, ha őket az egyház vitéz katonáivá avatjuk, rendkívül sokat végeztünk.

A ref. egyháznak okvetlenül szüksége van a jövőben egy biztos alapon nyugvó, anyagilag erős prot. egyetemre. De a böleseleti fakultásra és a ref. tanárképzőre már régóta szüksége van, mint a panaszok régi volta is bizonyítja.

A pusztában bolyongó karaván szomszédja egy egész bővizű forrást is elfogyasztana, de a tömlők redőiben levő vízzel is megelegszik míg a bővizű forráshoz eljut. Ha pedig odáig el akar jutni s szomszéd elveszni nem akar, akkor meg kell innia elégedetten egyidőre a csekély s tán nem is kifogástalan izü vízkészletet a tömlőből. Ha módunkban áll segíteni s bekötözni egy sebet, várhatunk-e józan ésszel, míg minden sebre tépésünk és irunk leend?

Szászváros.

Dr. Kristóf György,
gimn. tanár.

TANÜGY.

Szakvélemény

az alapítványok közigazgatási rendjéről szóló országos törvénytervezetre nézve.

Irta: *Dr. Haendel Vilmos.*

(Folytatás.)

A konkrét kérdés az, hogyan szervezendő itt az állam felügyeleti joga, illetőleg mily intézkedések, terhek vállalandók el a felekezetek által, hogy Ő Felségének az 1790/2 XXVI-ban (10 §.) biztosított „suprema inspectioja” érvényesíthető legyen.

Azt a megoldást, melyet a tervezet, 3. §-ától a 9-ig terjedő casuisticus rendelkezések tartalmaznak, egy bonyodalmasságuk, mint ki nem elégitő voltuk miatt szerencsésnek tartanunk nem lehet; a jogi parancs, köteleesség ott mint egy elvész, a szabályok és utasítások zavaros, által nem tekinthető tömkelegeben, mi

már magában véve is aggályos bármely törvény benső jóságára nézve.

Gyökeres megoldás nem lehet más, mint valamennyi alapítványnak a felekezeti főhatóságok által évenkénti sommás, de pontos kimutatásokban való be-terjesztése a cultuszminiszternél, nem jóváhagyás, hanem csupán tudomásul vétel végett.

A cél tekintetében kifogás alá nem eső alapítványokra nézve a miniszter nem nyilatkozik; amennyiben azonban valamely alapítványt az államérdekebe ütközőnek talál, mi bizonyára igen kivételes eset lesz, az illető felekezeti főhatósággal, esetleg kiküldötti útján tárgyalásokba bocsátkozik; ha aggályai el nem oszlattatnak, az ügy döntés végett a m. kir. közigazgatási bíróság elé lesz terjesztendő, mely egész jellege szerint alkalmasabb szerv ily problémák megoldására, mint a folyton változó irányu pártkormány.

E bíróság nem csupán cassatorius, hanem reformatorius ítéletében megnyugvást találhat a felekezeti féltekenység; még pedig sokkal nagyobb, mintha a tervezet intentiója szerint, valamely politikai pártból vett miniszter mondaná ki e tárgyban a végső szót.

Ha meg tudunk nyugodni magánvagyonunkra nézve a bírói védelemben, visszaszámolva azt keveselleni alapítványainkra nézve!

Sőt e vonatkozásban bárkinek meg volna engedendő a közkereset (actio popularis) megindítása a közigazgatási bíróságnál, ki valamely alapítvány államellenességét bebizonyítani óhajtja, még ha azt valamely felekezet és a miniszter egyaránt elfogadta volna is!

Nem lehet tagadni, hogy ez álláspontra helyezkedvén, tovább mentünk, mint maga a kritikának tárgyát képező tervezet s ily formán esetleg a felekezeti autonomia iránt való érzéketlenség, hamis vádját vonjuk tan magunkra; mindamellett, ha szorosán egyházi és egyéb felekezeti alapítványok közt distingválni nem akarunk s azokat egységes karakterűeknek tarjuk, főképp kifelé, — azonfelül az államnak felügyeleti kötelességét, mert hiszen minden közjog első sorban kötelesség, — komolyan fogjuk föl — igazán lehetővé óhajtja tenni közérdekből, hazafiságból annak hathatós gyakorlását; más expedienshez alig fordulhatunk.

Felekezeti szempontból könnyebbé nem okoz, ha mint azt a tervezet kívánja, illetőleg megengedi, bizonyos oly esetekben, midőn a cél és kezelés azonosága már előzőleg jóváhagyott alapításokkal, szervezetekkel — nyilvánvaló — úgy a miniszter hatósága alatt álló köz vagy magánjogi személyek elfogadási nyilatkozata elegendő s az ügy felterjesztést a kormányhoz nem igényel. Eltekintve ugyanis attól, hogy a felekezeti főhatóság, hol az alapítvány ügy bizonyos értelemben centralizáló lesz, sokkal célszerűbben tárgyalhat a miniszterrel, mint valamely közép vagy alsóbb fokú hivattal, joggal állítható, hogy a „célnak” szövszerű azonosága valamely régiebb és újabb alapítvány, — illetőleg szervezet közt — szövirágnál nem egyéb.

Mit kell értenünk az alatt? Szorosán véve a kijelentést, nem ismerünk két oly alapító levelet, mely szó szerint megegyeznek.

Mikelyt pedig csupán ugyanazon fajú célokot értünk, már is a legnagyobb eltérések lehetségesek, melyek egyáltalán nem fogadhatók azonos megítélés alá.

Például, ha valaki a Kisfaludy-társaságnál történelmi drámák jutalmazására pályadíj-alapítványt létesít

az fajilag ugyanazon cél, mintha a „Zsivena“ tót nőegylet kezeihez letesz 100,000 koronát, hogy abból a pánszláv mozgalom eddigi főalakjainak története dramatisáltassék és előadassék.

Mindkettő irodalmi pályadij, s mégis mily különbség a célok mérlegelésében!

A fenti distinctió a kifejtettekhez képest hasznavehetetlen.

A 3. §. utolsó alineaája továbbá — egybevetve a 4. §. intézkedéseivel — egy oly lehetőségnek tár kaput mely a felekezetenek nemcsak autonómiáját, de általán a polgári szabadságot sérti.

E rendelkezés szerint ugyanis előfordulhatna, hogy a felekezeti főhatóság által visszautasított pl. tanügyi alapítványt, a miniszter az ellenkezése dacára reá octroyálhatná, minek absurd voltára már a Nagy Dezső-féle szakvélemény is ráutal.

Ha ily alapítványt a miniszter a cél vagy egyéb szempontokból aggályosnak nem tart, saját hatóságát az alapító vagy ökököseinek hozzájárulásával utasíthatja annak átvétele vagy kezelésére, de akarata ellenére sem felekezetre, sem magánemberre valamely alapítvány elfogadása, kezelése nem erőszakolható.

Ami általán a cél elismeréséről mondatott — az áll a 33. §-ban szabályozott célváltoztatásról is; az általános elv) kijelentéseket teljesen elfogadva — legföljebb a fölhozott eseteket még némileg kibővitve, kifogásolnunk kell az egyházi alapítványra nézve mondottakat a fentebb érintett okokból.

Célváltoztatás annyi, mint új cél kitűzése; a felekezeti főhatóság által bejelentendő, s ha a miniszter netalán hozzá járul, a vitát a közigazgatási bíróság dönti el.

Ha e döntés úgy szólna, hogy e felekezet által elfogadott alapítványi cél az államéval össze nem egyeztethető, az alapítvány funkciója az újabb elismerhető cél megállapításáig ítéletileg felfüggesztendő, de a felekezettől az alapítvány kezelése semmi szín alatt el nem vonható.

Fővezérfonal az egész problémánál az államcél kereteinek és az alapító szándékainak (mens fudatoris) észszerű kombinációja.

Az alapítványok megszünténél is az utóbbi veendő leginkább figyelembe; a tervezet erre ki nem terjeszkedik; kimondandó volna, hogy az alapítványi vagyon annak a személyi körnek juttatandó lehetőleg, melynek kedvezményezését az alapító célozta.

E szakasz befejezéseül megemlítjük végül, hogy a felekezetek bejelentési, adatszolgáltatási kötelessége csak akkor képezheti a főfelügyeleti jog szilárd alapját, ha az jogi sanctió alá helyeztetik, mívégből elkerülhetetlen, hogy a felekezeti főhatóság által kijelölt alapítványi szervek (hivatalfőnökök, elnökök) — ha ezen kötelességük elmulasztják — pénzbüntetéssel sújtassanak.

Az alapítványok nyilvántartása.

A felekezeti alapítványok nyilvántartása kettős: történik egyfelől magának az egyháznak, másfelől az államnak közreműködése által.

Az utóbbi lehetővé tételére az összes alapítványok vonatkozó mellékleteikkel, különösen az alapító levelek, végintézkedések, kezelési szabályzatok hiteles másolatával ellátva, a m. kir. központi statisztikai hivatalhoz beterjesztendők, hol az egész országra vonatkozó alapítványi törzskönyvek vezetettnek, a kormány által szerkesztendő minták szerint, melyek az adatszolgáltatás

mikéntjére nézve is az 1897. XXXV. t.-cz. 3. §-a korlátai között, s ugyanezen t.-cz. 11. és 13. §-ainak sanctiója mellett irányadók.

A javaslat 30. §-a, mely e tárgyban rendelkezik, kifogás alá nem esik.

Ami a felekezeti nyilvántartást illeti, ez ugyan bizonyos fokig az illető egyháznak tisztán belügye, de érvelésre nem szorul, hogy az alapítványok rendszeres és hiteles anyakönyvelése mindenek előtt saját érdekében áll.

Az alapítványi törvény meghozatalával amugy is mellőzhetlen lévén oly egyházi szabályrendelet megalkotása, mely az e tárgyban teendőket részletesen körülírja, célszerűnek mutatkoznék az egyházkerületek székhelyén való összpontosítás az egész anyag fölötti áttekinthetőség szempontjából.

Az ág. ev. egyházban e célra, mint azt az egyetemes szabályrendelet 23. §-a kívánja, a püspöki hivatalnál vezetett alapítványi könyvek szolgálnak, hol az alapító levelek hiteles másolatainak első példányai beköltve és akként őriztetnek, hogy a későbbi netáni följegyzésekre egy-egy iv üres papir illesztetik be. A második hiteles másolat a cultuszminiszterhez terjesztetik föl — „Ő Felsege a király főfelügyeleti jogának gyakorolhatása végett.

A nyilvántartásnak a kezelésre vonatkozó folytatóságos gyakorlása céljából ugyanott kimondatott, mi — per analogiam — a szervezet és jogállás hasonlóságánál fogva az ev. ref. egyháznál is alkalmazást nyerhet, hogy az „esperes tartozik évi jelentésében az egyházmegye területén hozott összes egyházközségi és egyházmegyei alapítványok elhelyezéséről és jövedelmeinek hova történt fordításáról az általa az egyházközségektől bekívánt adatok alapján jelelentést tenni. Ezen jelelentést az esperességi jegyzőkönyvbe iktatandó.“ (38 §.)

Ő Felsege a király főfelügyeleti jogának gyakorolhatása végett a püspöknek az egyházközségi, egyházmegyei és egyházkerületi alapítványokra és azoknak hova fordítására vonatkozó jelentése évenként a kerületi jegyzőkönyvbe foglalandó.

Az egyetemes egyház alapítványai állagáról és jövedelmei hova fordításáról az államkormány az egyetemes közgyűlés jegyzőkönyvéből értesül.

Az alapítványok kezelése.

Gyakorlati szempontból a legfontosabb és legnehezebb kérdés. Sarkpontjai az alapítványi hatóságok taxatív felsorolása, eljárás módjuk és felelőségük tüzetes megállapítása, mi természetesen csak részletkérdések egész sorozatának egyidejű megfejtésével eszközölhető célszerűen.

Azon parallellismusnál fogva, mely az alapítványi közjog terén bizonyos értelemben az állam és a felekezetek között fennáll, e tárgyban ugy a világi, mint az egyházi hatalom, mely utóbbi országos alaptörvényeknél fogva a közvetlen, előbbi pedig a közvetett felügyeleti jog illet, jogi szabályzatot tartozik közrebocsájtani, hogy vállalt feladatainak megfelelhessen.

(Vége köv.)

IRODALOM.

Divat és erkölcs.*

Egyházi beszéd.

Alapige: Ézsaiás III. 17. 19—24.

Annak felette azt mondja az Ur. Mivelhogy a Sionnak leányai felfuvalkodtak, és felemelt nyakkal járnak, és szemekkel pillognak, ide s tova poroszkálván járnak és lábokkal nagy zengést bongást szereznek: Azon napon elveszi az Ur az ő lábokon való zengő ékességeket. A jó illatra való függőket, az arany láncokat, a szoros ruhákat, a mejjre való ékességeket, és a fülön függőket, az arany gyűrűket, és az orrokon függő ékességeket. Az ünneplő ruhákat, a palástokat, a fedeleket és a gombostűket. A tükröket a vékony gyölcsokat a keszkenőket és a kecseléket.

* * *

Kétezer és hatszáz esztendővel ezelőtt ilyen volt a jérusalemi divat.

Az emlékezet sas röptü szárnyain átfutottunk e tenger sok időn s az őshajdan e nagy városában szállunk le. A zajos utcákon hatalmas emberáradat özönlik fel s alá. Most van a divat szezon közepe. Józanabb emberek oly szerényen járnak hogy ügyet sem vetünk rájuk. Hanem imhol jönnek Jérusalemből város rátartós szüzei! A mint büszkén jönnek, magokat divatosan előre hajtják, természetellenesen, izgékonyan jobbra balra forogva kaczagva, flirtelve lépegetnek — vagy a mint az alapige mondja, *felemelt nyakkal járnak, és szemekkel pillognak, ide s tova poroszkálván járnak.*

Ez itt a hercegnő, amaz jóhírű damaszki kardgyáros leánya, emez meg dús gazdag szíriai kereskedő.

A nyakláncok csengő bongó hangja, a fejdíszek lobogó tollai az üres kerédes ezerféle módja nagyra vonják Ézsaiás próféta figyelmét. Előveszi fotografáló gépet. Örök időkre megrögzíti az előtte lévő képet.

Vajjon hol van ma már az eredetije? — Hol vannak a zsidó utcák? — Elenyésztek régen! — Elporladt nemzedékek hamvait seperte rájuk szemfedő gyanánt az ázsiai szél.

Hova lettek a kezek, a lábak, mi lett a nyakból a vállból, a mik oly káprázatos fényt tudtak üzni egykor? . . . Por és hamu mindenik.

* * *

Hogy valahogyan öltözködnünk kell, az elég világos abból a ruhatárból, mely sötét zöld öltözékeivel a Paradicsomban legelőször megnyitott. Hogy a mennyire módunkban áll, szépen és csinosan kell öltözködnünk, azt is eléggé igazolja az a tapasztalat, hogy maga a Teremtő sohasem alkot hullámot a nélkül hogy arany napsugáros fodrot ne hintsen rá. Soha egyetlen fát illatot árasztó virágerő nélkül, eget sem a nélkül, hogy ki ne rakná fénylő csillag milliával. A tavasznak üde zöldje az ősz gazdag szin pompája azt mutatja. Kora nyári reggel millió dárdát látsz felékesítve mindenik kristály tiszta vizü gyémánt véggel. — A fűszál rengeteg, fénylő harmatcseppel.

* Mutatvány T. De Witt Talmage „Jegygyűrű” cz. beszéd orozatából a házasságról. Előfizetési-felhívást lásd a mai számban.

A tékozló fiúnak visszatérésekor apja ékszerrel is adott a kezére. Pál apostol is megcsudálta a nő hajának izléses fonását és azt írja levelében: *Az asszonyoknak ékességére legyen a nagy haj.* (I kor. XI. 15.)

Mindezeket azért mondtam el, hogy megmutassam nincsenek-e nekem negélyezett, komor, elfogult nézeteim az öltözködésről. Amde a divat istennője nagyon felállította már trónusát szerte e hazában. Előtte milliók borulnak a porba. Oltára füstölög sok ezer szerencsétlen ember teste s lelke feláldozásából. És a mint a divat áldozatait számlálom, épen annyi férfit találok ott, mint nőt. Vádakat emelnek a férfiak a nők ellen, mintha azok volnának csak főtömjénezői a divat oltárának. Csak olyan bolondja a férfi mint a nő. A különbség annyi csupán, hogy ő az oltár más oldalán térdel. Ló, kutya, szivar, klub, kávéház, dorbézolás az ő divatjai. Az egyesült államokban 100 millió dollár (500 millió korona) értékű dohányt füstölnek el minden esztendőben. A férfi divatja ilyen. — Nem régen meghalt Londonban egy ember, a ki élete pályáját 750 ezer dollárnyi (3, millió 720 ezer kor.) örökséggel kezdte el. Inyencségekre pazarolta el az egészséget. Divatos lakomák ritka különleges fogások emésztették fel. Ügynökei a föld minden részét beköborolták egy egy ritka nyálkságért. Nem egy tál ételle néha 3, 4 ezer dollárba (15—20 ezer korona) került. Megette és megetette minden vagyonát. Nem maradt többje utólagára 5 dollárjánál (25 kor.) Ezen vett egy fajt kakast, azt a legdivatosabban elkészítette s megette. Azután kísértelt a Westminster hidra s bele vetette magát a Themzebe. — Azt tévén nagy arányokban, a mint kicsibe ezren teszünk meg napról napra.

Nem az egyszerűség szeretete tartja vissza a férfiakat a piperés, nődivatos öltözködéstől, hanem az hogy ezek a napi munkában akadályoznak. Képzelnék csak el félméteres uszályu szalagos ruhájú gyári munkásokat. De azért a férfi is csakugy a divat bolondja mint a nő. Olyan szűk cipőket visel némelyik, hogy alig tud benne a becsületes uton járni. A másik meg drága ruhákban jár s nem fizet érte soha sem. Hanem ez nem gátolja azért abban, hogy fenn ne büszkélkedjék benne.

Azért mondom el ezeket, hogy be bizonyítsam, mennyire nem vagyok részrehajtó egyik nem iránt sem. A mennyire Isten tudnom engedi, rá fogok mutatni a divat után futás tragikus következményeire.

Egyszerű igazság az, ismeri jól minden ember, jól lehet szöszékről nem hangzott még el, hogy nagyon sok férfiut dönt végromlásba korunk tulságba vitt nődivatja. Épen a legjobb, az ugynevezett uri körökben olyan szegyetelenség kapott lábra, a mi ellen hevesen tiltakozunk komoly kötelességünk. Mintha csak abban vételkednének egymással, melyik tud közelebb jutni az illemtelenséghez a nélkül, hogy bele ne zuhanjon. A férfiak feslettségét meg nem javítja semmiféle törvény a míg a női ruha mai divatja meg nem változik.

Teljesen egyetértek avval a bíróval, a kit a mult télen reggeli látogatása alkalmával egy urnó oly hiányos toilletben fogadott, hogy felháborozva s a törvényre hivatkozva ráparancsolt hogy öltözzék fel tisztességesen vagy el hagyja a házat. — Ha a család nőtagjai nem érzik a divatos ruha hiányainak szegyetét, a férj feleséget, az apa leányát kényszerítse a józan utra. Késébebejtően sok baj származik e kutfőből.

Hitem és meggyőződéssem pedig, hogy ezek jórészeért a modern *szinpad a felelős.* Én nem járok soha sem színházba, de idézem magoknak a színészeknek

szavait. Valamennyi jobb érzésű azon panaszkodik, hogy az öltözetlenség büne bemocskolja a színházak jóhírnevét, főként az olyanok szemében, a kik a ruhákat a nemes érzések és jó erkölcsök iskolájának tartják még most. Palmez azt mondja. A színi előadások zöme lealjasító. A rendezők annyira elmennek a tisztesség legszélső határáig a mennyire csak egyáltalában el mehetnek annak megsértése nélkül. Soha nő még nem viselt e városban (Brooklyn) olyan illemtelen kosztümöket mint a legújabb operetteladásokon a kóristák viseltek. A színésznőről így szól: Nem az a fő nálók, hogy vajjon tudnak-é énekelni, de hogy milyen hiányosan hajlandók öltözködni. Bandman, a ki 29 év óta van a színpadon így nyilatkozik: Habozás nélkül kimondom, hogy a mai színház látogató közönség java részének az izlése durva, közönséges. A műveletlen hindu megvetéssel fordulna el az olyan jelenetekről a minőkért a mi színházainkba tódulnak és a miket zajosan megtapsolnak, kirakatjaink telve vannak olyan fényképekkel, a miket minden felvilágosult országnak szégyenlenie kellene.* — Gilbert azt mondja: Az ilyenféle képek megmétélyezik a nemzet erkölcsét. Ha a nagy közönség e közszemlére kitett képeket meglátja bizony nem a leghizelgőbb gondolatai támadnak annak a nőnek a jelleméről, a ki nyilvánosság előtt képes ilyen ruhában megjelenni.

Ezek a színház embereinek a nyilatkozatai. Hozzájuk teszem még hogy magam is láttam e képeket a mithogy bárki is megnézheti meggyőződést szerezni önmagának arról hogyan öltözködnék a színésznők. Azt hiszem legalább hogy azok a képek hü másai az eredeti jeleneteknek, mert ha nem úgy azok a modern erkölcsű színházak megcsalják a nagy közönséget. Igernek nekik látványos meztelenségeket holott nem mutatnak semmit.

Mindezeknek pedig mérgező hatása abban nyilvánul hogy e színházi jelenetek a nagy közönséget megbarátkoztatják, hozzászoktatják az efféle divatos illetségekhöz. A közvéleményt meghamisítják, a lelkiismeretet elnyomják. Végül azt sem tudja az ember mi hát az illetlen s mi nem.

A báltermek, a szalónok futnak a színházak után. Nem sokára el is érik őket. Izzó átkot szórjon a sajtó a katecheta a szószerk a női öltözék e vakmerő hiányossága ellen. Minden tisztességes nőnek lelkére kötöm őrizkedjék nehogy efajta eszközökkel az ördög ügynökévé szegődjék el. XVI. Lajos korától e mai napig bármely korból, bármely esztendőből mutassatok fel nekem egy divat lapot és én meg mondom róla tinektek, minő erkölcsök, avagy erkölcstelenségek uralkodtak abban a korban, abban az évben.

Tisztés ruha tisztességes erkölcsöt jelent, illetlen ruha becstelenséget. Kivétel nélkül!

(Folyt. köv.)

Angolból

Bokor Sándor.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület történelme.
I. kötet. A reformációtól kezdve 1710-ig. Irta: dr. Barcsa János, debreceni ev. ref. főiskolai tanár. Debrecen, 1906. Ára 5 korona. Kapható szerzőnél.

* Angol szokás szerint a darab vonzóbb jeleneteit lefényképezik s kirakatban reklámul mutogatják.

A magyar református egyház történelmét, mely a magyar nemzet történelmével szorosan összefügg, s annak igen jelentős fejezetét képezi, ez időszerint csak főbb vonásaiban ismerjük. Az egyházkerületek, egyházmegyék és egyházközségek levéltáraiban lappangó adatok feldolgozása után lehetne csakis arra gondolni, hogy részletes adatokon felépülő összefoglaló munka számoljon be a magyar református egyház multjáról. Csak e részletek alapos ismeretek segélyével tudnánk hü képet alkotni arról a szívós küzdelemről és hagyományos hit-hűségéről és áldozatkészségről, melyet sokszor emlegetünk, de egyes megható eseteit nem ismerjük. A véghe-lyeken folyó küzdelemről, mely a magyarság létért folytatott küzdelme is volt, alig tudunk valamit. Örömmel kell tehát üdvözölni minden olyan munkát, mely levéltári kutatások alapján igyekszik új anyagot összehordani a magyar ref. egyház történelméhez.

Ilyen munkára vállalkozott dr. Barcsa János főiskolai tanár, ki nem régen a debreceni kollégium és pártikuláiról írott művében mutatta be azt a nagy feladatot, melyet betölteni nem volt hivatva, a debreceni kollégium a nagy Alföldön. Feladatának megoldásában főszólyt fektett az anyaggyűjtésre, amint ez kitűnik forrás munkákból, melyekkel minden adatnál beszámol. Hogy csak a főbbeket emlitsük, felhasználta a tiszántuli ref. egyházkerület levéltárát, a debreceni tarcus jegyzőkönyveit, a debreceni ref. főiskolai anyakönyvtár gazdag kézirat gyűjteményét, melyben eredeti okmányokon kívül sok adat van az egyes tractusok történelmére. Régi jó és ma is követésre ajánlható szokás szerint a tractusok levéltáraik alapján összeszedték az egyes egyházak történetére vonatkozó adatokat és beküldték azokat biztos helyre: a debreceni kollégium anyakönyvtárába megőrizés végett. Fontos kézirat Kiss Bálint esperesnek a 19 század első felében készített műve: A békésbányai ev. ref. egyházmegye leírása 4 kötetes kézirat. Kivonatok vannak a szatmári, nagybányai, és máramarosi egyházmegyék levéltárából. Récsey János érmelleki esperes 1830 körül összegyűjtötte az érmelleki ref. egyházmegye községeinek történelmét, stb. Emellett felhasználta szerző az összes folyóiratokban szétszórvan megjelent adatokat, monográphiákat, egyes lelkészek is küldtek be egyházaikról adatokat. Már ebből is kitűnik, hogy szerző sok becses adatot halmozott össze nagy fáradtsággal összeállított munkájában.

A munka 8 fejezetre oszlik. Áttekint először a reformáció kezdeteire vonatkozó adatokon, kimutatja, hogy mely tractusban mikor kezdődött és mi módon szilárdult meg a reformáció. Majd a fejlődés történelmét adja elő oknyomozó eljárással a szatmári békéig, s különösen a XVII. század második felének szenvedésekkel teljes történelmét tárgyalja lendületesen. Majd egyházszervezet és igazgatás címen szól a konvent nyomairól, az egyházkerületi és egyházmegyei gyűlések tartásának módjáról, a világi elem szerepéről, a nyomdai viszonyokról és a cenzuráról. A püspökök, esperesek hatásköréről, választásról, a lelkészképzés, lelkészválasztás és marasztalásról, majd áttér a vallás erkölcsi életre, szól az eklézsia követésről, penitentiartásról, babonáról, papiruházatról, az isteniszteletről, egyházi énekekről, kereszteletről, az urvacsoráról és a konfirmációról, be- teglátogatásról, temetésről, ünnepekről, iskolákról s az egyházak anyagi ügyeiről. A munka legterjedelmesebb része az egyes egyházközségeknek a történelme ábece rendben. Szerző tömören vázlatosan adja az egyes egyházközségek történelmét, úgy azonban, hogy minden lényeges adatot felsorol, a mit csak felkutathatott. Sok

olyan adatot közöl, melyekről az egyházközségek levéltárai semmit sem tudnak. Ezek az adatok sokban kiegészítik azt a képet, melyet az egyes egyházmegyei és egyházközségi monografiák adnak. Igaz másfelől az is, hogy az egyházak birtokában lévő okmányok feldolgozása meg a Barcsa nagy uttörő munkáját tehette volna szivesebbé, melynek a tömör, kivonatos forma, némileg mintha hátrányára lenne, legalább hogy úgy mondjuk esztetikai tekintetben. De ez csak látszólagos, mert nekünk első sorban adatokra van szükségünk, s ezeket a Barcsa műve kellőleg feltárja. Bár ez okmányok kiadását is megindíthatnánk. Egy ref. egyházi okmánytár régi vágya volna jobbainknak. Reméljük, hogy erre is sor kerül a jövőben, mely felé értékes biztató jel ez a munka is, melyet az egyházak, iskolák, prot. nagy nevű családok sokaknak ősei ref. papok sorában foglalnak helyet (igy pl. a Domahidiak közül is több volt ref. lelkész a 17-ik században) figyelmébe ajánljuk *F.*

Jegygyűrű. Ha valamely jótékony magasabb hatalom megengedné nekünk, hogy életünk folyását másképen kezdjük el, de másképen kezdnök is el sokan! Hány házasság bomlanék fel. Földi mennyország a családi otthon, de földi pokol is nem egyszer. Több keserű könnyű nem hull másutt talán seholy sem, mint sok otthon titkos falai között.

E keservek milliómod részén óhajt enyhíteni őszinte jó tanácsokkal e beszéd sorozat. A brooklyni protestáns egyház lánglelkű szónoka, Talmage irta őket. 13 beszédben felöleli a házasság élet főbb kérdéseit. Tartalma ez: 1. Feleség választás, 2. Férj választás, 3. Titkos házasságok, 4. Egyetértés és perlekedés a házasságban, 5. Férji köteleességek, 6. *Divat és erkölcs*, 7. A nő köteleességei férje iránt, 8. Vendéglő és otthon, 9. A családi kör, 10. Nővérek és fivérek, 11. A gyermekek öröksége, 12. Anyaság, 13. A házvezetés gondoljai. E 13 beszédet *Bokor Sándor* magyarra fordította s előfizetést hirdet rá. Előfizetési ára 3 korona. Ha azonban az előfizetők száma annyira nő, hogy a kiadás költségei fedezve lesznek, alább száll ez az ár. Az előfizetési ajánlatok a fordítóhoz küldendő, Kolozsborsára. p. helyben.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A debreceni egyetem.** A debreceni egyetem ügyében lelkes felszólalás hangzott el az országgyűlésen a kultuszminiszterium költségvetése alkalmából. Dr. *Bakonyi Samu* Debrecen város második kerületének (a Helfy egykori kerülete) képviselője szállt sikra Debrecen igényei mellett. Beszéde szép volt mint rendesen és nyomós, különösen a multa való hivatkozásban. Hiában a multa s abban tett szolgálatokat illetőleg Debrecennel egyik város se mérkőzhetik. Olyan ez a multa mint a százados fáju park a kastély körül, mint a patina a régi kor remek művein s a gazdag termő talaj, mely századok óta halmozódott. Nagy súlyt adott a Bakonyi szavainak a város áldozatkészségére való hivatkozása is, a melyre feltétlenül szükség van, mert

minden országos rokonszenv mellett nyilvánvaló, hogy az egyetemet, ha kell, Debrecen városának kell legalább első alapjaiban megépítenie. És ez a megépítés, ha van a város vezetőinek nagyraívó gerjedelme és polgárai készek legalább annyi áldozatra, mint a szegediek, lehetséges is. Még egy örvendetes kijelentés is volt a szép beszédben, melyhez gratulálunk. Az, hogy Bakonyi a Thaly Kálmán és a Szabó Kálmán képviselő társai nevében is beszélt. Szabó Kálmánnak állásfoglalása felől mindnyájan tisztában voltunk. Debreceni ő és régi nagy tekintélyű kálvinista család tagja, híres és gazdag magyar kereskedő ház feje, ki városával teljesen összerort. Thaly Kálmánról azonban azt állították, hogy őt inkább Pozsony mondhatja magáénak, a pozsonyi magyarság, mely őt az ottani Toldy kör elnökévé ismételtén megválasztotta. Kíváncsunk e választáshoz szerencsét, mert ez nem azt teszi, hogy Thaly a debreceni egyetem ügynekellensége volna, sőt ellenkezőleg, meleg barátja, ki nagy befolyását mind itt lent (és erre is szükség van), mind ott fent kész latba vetni, hogy Debrecen is egyetemet nyerhessen. S ezt az egyetemet feltétlenül is megnyeri a város és alföldi magyarság ha első sorban a *maga erejére* támaszkodik. Nem állami hozzájárulásokra, azok önként és természetesen jönnek, hanem a saját erőfeszítésünkre van első sorban szükség és pedig a ref. egyház részéről is.

— **Nincs egyenlőség** s ezt jól tudjuk első sorban mi kálvinista papok is. Ha volna nem nyomorognánk 800 frtos fizetésen s nem viaskodnánk az állami segítség morzsáin, akkor, midőn a róm. kath. gör. kath. s mindenféle nemzetiségű kath. főpapok számára milliók jutnak. A mi tanítóink azonban nem tudják, ezért nagyon keservesen esett nekik a kultuszminiszter azon kijelentése, hogy nem is lehet azt követelni, miszerint az állami és felekezeti tanítók egyenlők lehessenek. Persze, persze, mert nincs egyenlőség, csak a halálban. Az életben sem, mert ez a sors szeszélyétől függ. A fizetésben azonban miért ne lehetne, midőn a szolgálat egyenlő, s miért ne a felekezeti tanítók fizetésében, midőn a felekezeti iskolákra maga a miniszter is olyan nagy súlyt helyez?

— **Milyen esztendő volt Turon?** Erre a kérésre nemcsak termés bőségének szempontjából, de a termés és halálzásra nézve is elég kedvező feleletet adnak a számadatok. A mezőturi reform. egyházban 1906-ban született 418 fiú és 352 leány, összesen 770, Meghalt 170 fiú és 311 nő, összesen 581. A szaporodás tehát 189. — Az egész város népmozgalmi adatai, vallásfelekezeti különbség nélkül ezek. Született; 492 fi, 414 nő, összesen 906. Meghalt: 326 fi, 372 nő, összesen 698. Szaporodás mutatkozik: 208. — Házasság-felvételre jelentkezett 250 pár, de ezek közül csak 207 pár kötött

házasságot. Ebből a reform. templomban egyházi kötésben is részesült 167 pár. Érdekes volna tudni, hogy a többi 40, részesült-e az egyház áldásában? — *A mező-turi reform. egyház* jövő évi költségvetését nagy gondal állította össze Kocsis Gábor számvevő. Az egyház 1907. évi szükséglete 158,846 kor. 17 fillér erre a fedezet 529,596 kor. 83 fillér. Maradvány 380,760 kor. 66 fillér. Boldog egyház. — *A Szeretet Szövetség* amely a Gergely Antal lelkész buzgó vezetése mellett csendben végzi áldásos munkáját, a mostani karácsonyi ünnepeket újra emlékezetessé tette a maga szegényei és árváira nézve. Erre a célra adakoztak Ambrus Péterné, Bordács Antalné és egy magát megnevezni nem akaró (Göllner Hugóné utján) egy-egy vég téli ruhának való kelmét, Kovács Lajosné meleg kendőket; özv. Mártonffy Józsefné, továbbá Koppe Etelka és özv. Gombosné pénzadományokkal járultak a Szeretet Szövetség keresztényi céljainak munkálásához. Isten áldása legyen a kegyes adakozókon!

— **Papi vagy tanítói családból** származó, magánosan álló idősebb nő teljes ellátást talál s szerény díjazásban részesül egy szintén magánosan álló tanítónő háztartásának vezetéséért. Tisztelettel kérem e lapok olvasóit, hogy ha támogatásukra szorult ösmerőseik körében tudnak valakit e meghirdetett állásra szíveskedjenek azt felhívni, hogy ajánlkozásukat tartalmazó levelökkel keressenek föl. Kenderes Jásznagykunszolnok megye január 16. Győry Lajos esperes.

— **A református tanítók Országos Egyesületének választmánya.** Debrecenben tartott (Jan. 16.) ülésén ha nem is épen, de különösképen a fizetésrendezéssel foglalkozott. A tárgyalás nyugodt volt, szinte a fásultságig. Ugy tetszik, nem kell profétai lélek hozzá, hogy az ezerszeresen minden oldalról csaldott tanítóság, ha még most is csaldni fog, szinte önmagától kieroszakolt nyugalmát végkép elvesziti. Az idők jelét ők már úgy látszik érzik, a hatalmasok azok nem. Pedig tudni kellene, hogy a fű tavasszal, még a kalapácsütés alatt is kibuvik a földből. Még nem régen általános nagy, emberi nemzeti és kiválóan fontos egyházi érdekek szólaltatták meg a tanítóságot, s úgy mutatták magokat, mint a kiknek látszólagos jó kedélyét egy otthon jólétben élő család, anyagi gondoktól mentes állapot táplálja, ma már levetették az önámítás álarcát, küzdenek a kenyérért. Jól teszik. Ehez joguk van. Hiba hogy korábban nem éltek-e jogukkal. Hiba, hogy álszeméremből magokénak vallották a mások bűnét. Mert bűn volt évtizedeken át nyomorban hagyni a tanítóságot, mely tanítóság pedig négy évtizedes létért való küzdelme mellett is képes volt a nyugoti államéhoz hasonló magaslatra emelni a népoktatást. Hazaellenes bűn kiölni belőlök az Idealismust. Pedig azt teszik. Negyven esztendő alatt felemelték a civilistát, a törvényhozók javadalmát; fizetésemelésben részesültek az összes állami alkalmazottak, a tanárok a törvényhatóságok és közigazgatás összes tisztviselői, csak a tanítók fizetése maradt változatlanul. Ennek a hatása látszik már most is a cinizmusokon. Amit most is ígérnek nekik, attól éppen az az öregebb tanítóság fizeti meg az uzsora kamatot, az a rész, mely évtizedeken át dolgozott és éhezett. A pusztá ígéreteken felül még bántóbbnak tartják és méltán, azt a demagógiát mely a nép adójának emelésével hozza a legszorosabb kapcsolatba a tanítói fizetések korszerű rendezését akkor, midőn százmilliókat szavazunk meg ez adófelemelés emlegetése nélkül ágyura hajóra stb. Egyébként teendőiket pontokba foglalták, elfogadván a Sinka Lajos (Krassó) és Lóvay Imre (Bö-

szörmény) által előterjesztett javaslatokat Ezek szerint ragaszkodnak a VI egyetemes tanárgyűlés határozataihoz s e határozat szerint fizetés rendezést egy monstre küldöttség utján a közokt. minisztertől még e hóban kérelmezik. Kivánják. A VII. egyetemes tanítógyűlésnek összehívását a fizetésrendezésről benyújtandó javaslat tárgyalás idejére. Kérelemmel járulnak Zsinathoz, hogy a reform. tanítóknak az állami tanítókéval ugyanazonos fizetés rendezése tárgyában a maga részéről is irjon fel s ezáltal a ref. tanítóság ügyét támogassa. Együttal felhívják az egyh. megyei városi és községi tanítótestületeket és egyetemeket, hogy az egyházmegyéken, kerületeken ugyanezt kérelmezzék s erre nézve részletesen megokolt előterjesztéssel éljenek. Az előterjesztés megfogalmazásával Sinka Lajost a küldöttség szerzésével pedig a tanítókart és választmányt s ennek élén az elnököt Simon Károlyt (Hadház) bizták meg. Ugyancsak a tisztikar bizatott meg azzal is, hogy lapok utján, körlevelekkel szólítsák fel az összes reform. tanítóegyesületeket és testületeket, hogy a budapesti gyűlésre minél több képviselőt küldjenek s azokat megfelelő költséggel lássák el.

— **Egy végtelen vita.** Azzá vált a kultusz budget tárgyalása az országgyűlésen. Egy végtelen hurcolódássá, melyben legdrágább dolgainkat rakosgatják idebb-odább és aztán piszkolják meg tördelik a hozzá nem értő kezek. A vitának a klerikális felszólalások adták az izt és a szint és tették azt alacsony színvonaluvá. Soha még ilyen gyenge viadorok nem próbálkoztak a magyar kultúra cimerével és nem akadt egy Toldi, a ki a gyerkőcök nyegleségét torukra forasztotta volna.

— **Türelmetlenség.** Az ország legnagyobb pártját is elérte sorsa, az elnyomott küzdő helyzethől uralkodóvá vált és most ő is üldözni kezdi a heretikus elememet. Csak az a furcsa, hogy ezek a heretikusok a régi dogmák hitvallói és a nagy márciusi eszmék szószólóinak soraiból kerülnek ki.

— **Az egyház mint szerelmi posta.** Egy nyomtatványt küldtek be hozzánk, mely szerelmes szívek számára készült és az a célja, hogy a távol eső kedves (katona vagy mesterlegény vagy munkás) a szépen kicfrázott aranyos levél kezdethez füzze a maga gondolatait. Kezddik pedig az a lap így. Megkezdem ezen levelemet azon szavakkal, hogy „Dicsértessék az Ur Jézus Krisztus“ elrejtve a legszentségebb szentségben sb. No ez már egy kissé tulzott cura pastoralis, melyet nem ajánlhatunk a mi lelkészeinknek s a melyet nem tartunk felettebb épületesnek.

— **Vallási türelmesség.** F. hó 10-én volt Nagyváradon a protestáns nőegylet estélye, melynek jövedelme a tüdőbetegek és árvák részére lesz fordítva. A műsor egyik számában egy szép hangú kath. tanítónőnek kellett volna szerepelnie. Azonban az illető kath. zárda főnöknője, hol a tanítónő alkalmazva van, szereplését nem engedte meg a prot. jótékony estélyen. Sajnos türelmetlenség ez!

— **Uj orgona átvétel.** Lutilla (Bars megye) temploma részére megrendelt új orgona a napokban lett használatnak átadva. A mű diszes két testben van elhelyezve, hangja impozáns és meglepően kellemes, szerkezete, a legújabb csőrendszer szerint készült, mely a legnagyobb precizitással működik. Ezen új művet az általánosan elismert Országh Sándor rákospalotai (Büpest mellett) orgonagyáros cég készítette.

A Debreceni Prot. Lap 27-ik évfolyamára előfizetést nyitunk.

Örömmel jelentjük, hogy a múlt évfolyamán előfizetőink száma szépen gyarapodott.

Ez annak a bizonyosága, hogy a lap fontos közszolgálatát általános megelégedésre végezi

E szolgálatot a jövő évben az idő nehézségeinek és veszedelmeinek megfelelőleg fokozott erővel kívánjuk teljesíteni. E végre azonban szükségünk van, hogy előfizetőink valóban előfizeszenek s hogy a lap árával senki se maradjon hátralékban, Hogy az előfizetést megkönnyítsük, mindenkinek a számára utalványlapot mellékelünk, melyek segítségével az előfizetés akadálytalanul teljesíthető.

Előfizetési áraink maradnak a régiek

Egész évre 12 korona

Félévre 6 „

Negyed évre 3 „

Tisztelettel

A debreceni Protestáns Lap kiadóhivatala.

Debrecen, Nyomtató-u. 9. sz.

— **Az orosz tél.** Orosz lapokban rémes leírások olvashatók arról a szokatlan nagy hidegről, mely Oroszországban uralkodik. A nagy birodalom számos vidékén kitört az éhínség és az országuton minduntalan megfagyott emberek holttestére bukkantak. A pétervári rendőrkapitány ezért elrendelte, hogy minden utcá-sarkon máglyákat gyujtsanak, hogy a megdermedt emberek felmelegítsék csontjaikat. Az orosz paraszt tél idején visszavonul apró viskójába és itt tartózkodik. Odujának főbutorzata a széles kandalló, amelyen családostul alszik. Világításra egy nyomorult fenyőfáklyát használ, a melynek sajátságos illata az egész szobát betölti. A paraszt ruhástul alszik és a héten csak egyszer szombat este veti le, mikor orosz szokás szerint fürdik.

— **Szőlősgazdákat és munkásokat** közelről érdeklí az országos gazdasági kiállításán Elismerő oklevelet nyert Vinczellérkönyv című könyv (2. kiadás) mely az összes szőlőmunkákat gyakorlati módon, képekkel szemléltetve adja elő. Megrendelhető 1 kor. beküldése mellett bérmentve. Vaday József címén Nagyváradon (Utánvétellel küldve 1 kor. 25 fillérbe kerül).

Megszoktam.

*Megszoktam a templomjárást
De tisztelnem is hogy azt tegyem,*

*S ilyenkor fenséges derengés
Hulláma leng a lelkemen.*

*Örömmel hirdetem az ígét
Az áldástadó Istenét,
Kinek jóvolta életet kelt
A nagy világon szertesét.*

*S boldog vagyok, ha hallgatóim
Lelkében a szent láng kigyul,
Mint ama nép, mely lesve várta
Az ígét Krisztus ajkairól*

*Es most, hogy távol otthonomról
Szállanak fölöttem a napok
S nem járhatom az Istenházát :
Ugy érzem, hogy beteg vagyok !*

Makó.

Nagy Károly.

— **Elvi jelentőségű miniszteri rendelet az izr. hitoktatás tárgyában.** A nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszter ur a szatmári középiskolai izr. tanulók hitoktatására nézve felmerült azon vitás kérdésben, hogy a tanulók milyen elv szerint osztassanak meg a két (status quo és orth.) izr. hitoktató között, 1905 évi szept. hó 13-án kelt 8645 sz. rendeletében következőleg döntött: Szabadon választhatnak a két hitoktató között azon szülők, akik olyan helyen laknak, ahol a két szóban forgó izr. szervezet közül vagy egyik sem (az az csak csugrettista), avagy csak az egyik áll fenn, (tehát akár csak orth. akár csak status quo hitközség van egyedül, akár valamelyik a kettő közül és még congressusi alapon szervezett hitközség, viszont a tanulók szülőiknek hitfelekezeti szervezeti hovatartozása szerint osztandók be, ha a szülők lakóhelyén mindkét szóban forgó szervezet fennál. A miniszter ezen rendeletével, amely nagyon kevés kivétellel a tanulóknak szabad választást biztosít, a hittanra való beiratkozásnál egy régen vajudó és sok kellemetlenségre, illetéktelen és méltánytalan kapacitációra alkalmat adott kérdést oldott meg.

— **A vasárnap Angliában.** Régi, ősi törvény rendeli el Angliában, még II. Károly király idejéből, hogy minden kereskedés, minden munka szüneteljen az Ur napján, azaz: vasárnap. De még ennél a törvény-nél is régiebb, a VII. századból való azaz Ina törvény, a melylyel a nyugati szaxonok királya halálbüntetést szab azokra a gazdákra, a kik vasárnap dologba állítják rabszolgáikat, halálbüntetést a gazdának, rabszolgaságot családjának s legyen szabad a szolga, a kit arra kényszerítettek, hogy megszegje az Ur parancsát, a mely pihenést rendel az ő napján.

Ez inkább vallás, mint társadalmi régi intézkedéseket erősítette meg az angol törvényhozás, utat engedve természetesen az újabb kor követelményeinek, kivételt tevéen egyes iparágak számára. III. György korában megengedték a halárusoknak, hogy Londonban és Westminsterben vasárnap is járhasanak kocsijukkal IV Vilmos alatt kaptak szabadalmat a pékek, hogy London falain kívül kufárkodhasanak vasárnap is, délután, fél kettőig egy törvény megengedi, hogy vasárnap bizonyos órákra, üzletet nyissanak a korcsmák és kávéházak is.

A törvényhozó testület kivált a gyárakban és műhelyekben alkalmazott munkások vasárnapi pihenőjével foglalkozott. Az 1901-ben kelt törvény elrendeli hogy vasárnap minden műhely és gyár bezárassék; ugyane törvény örökös, hogy az évi hat Bank szabadnap a bankhivatalnokok számára elrendelt pihenő, a melyből utóbb azonban kivette részét mindenki — szigoruan meg tartassék. Szombaton a szövőgyárakban már délben megáll minden munka s a többi gyárak és műhelyek délután kettőkor, háromkor, legkésőbb négykor zárni kötelesek, a szerint, a mint reggel hatkor, hétkor vagy nyolckor nyitottak. Megjegyzendő, hogy a törvény még a nők s kivált a tizenhét éven alóli gyermekek napi munkájának szabályozásánál is foglalkozik.

De ez alól a törvény alól is vannak kivételek.

A mosóintézetekben megtűrik a vasárnapi munkát. A tejszarnokok — kivételes engedelemmel — nyitva maradhatnak s még azok is, a melyekben nők s gyermekek vannak alkalmazva, vasárnap és a Bank napokon három óra hosszat.

Külön törvény intézkedik a bányákban alkalmazott nők és tizenhét évnél fiatalabb gyermekek vasárnapjával, bőséges pihenőt biztosítván számukra a tizenhét évnél idősebb férfimunkásokról azonban nem történt hasonló gondoskodás.

Egy törvény jogot ad a helyi hatóságoknak, hogy az üzletek hétköznapi záróóráját ők szabják meg, a helyi viszonyok figyelembevételével. A hatóság, mielőtt határozatot hozna, köteles magának biztosítani az érdekelt kereskedők kétharmadának helyeslő szavazatát s a csukás nem történhetik esti hét óra előtt, kivéve a hét egy napján, a mikor délután egy órakor kötelesek zárni, kivétel: a posta, gyógyszerár, italmérő helyiségek, a dohány és ujságkereskedések.

Az említett három alaptörvény gondoskodik a munkások és hivatalnokok munkaidejéről és pihenéséről, de a három közül csak kettőt tartanak meg szigoruan, lévén a törvényeségük büntetése elég súlyos. II. Károly régi törvényét, mely vasárnap minden kereskedést tilt, nem igen veszik már figyelembe. A községi hatóságok személt hunynak s csak itt-ott vetik ki a hat korona huszonöt fillér bírságot, ezt pedig csak a kiskereskedők érzik meg. A bírság maga pedig, csak a közterhek heti költségén könnyít.

Nincs egész Angliában csak egyetlen helység, Hull, — a hol a hatóság megtoldván tekintélyes eljárás költséggel a törvényes bírságot, szigoruan érvényt szerez a törvénynek. A statisztika szerint a II. Károly törvénye révén kivetett bírság 78 percentjét Hullban szedi be a hatóság, 10 percentjét Swanseaben s az egész birodalom többi részére 12 percent esik. Már pedig például Leedsben vagy kétezer üzlet van nyitva vasárnap, Glasgowban több mint háromezer, Liverpoolban legalább ötezer, Manchesterben és Salfordban nyolcnál is több.

Londonban csöndes a vasárnap, nyitott üzlet alig akad egyebütt, mint a szegénység negyedjeiben, de ott valóságos vásárt ütnek, például az East Enden s a Whitechapelben, a Cot Lanen s a Walworth Roaden. Mennyi cafat, rongy és személt van ott, s hogy üvölt a koldusnépség! Maga a rendőrség 30—50.000 emberre becsüli azok számát, a kik vasárnap kufárkodnak London legszegényebb részeiben s éppen vasárnap csinálják a legjobb üzletet.

Igy esik, hogy a sokszor emlegetett angol vasárnapi pihenő korántsem olyan teljes, mint mi itt képzeljük. Maguk az angolok kezdenek már tiltakozni a tulajdonos türelem ellen s követelik II. Károly törvényének

szigorubb érvényesítését. A borbély műhelyekben némely borbély egész vasárnap dolgozik. Kávéházak s korcsmák kivétel nélkül nyitnak egytől háromig délután s hattól tizenegyig este, — a hol szesz italokat nem mérnek az az üzlet nyitva van egész vasárnap. A színházak és zenecsarnokok csukva vannak, de annál zsufoltabbak a nagy hangversenytermek. Omnibusz és cab alig van közúti kocsik kevesebb, a posta nem működik vasárnap levelet nem hordanak ki, de annál több a munka hétfőn. Csak a rendőrség nem pihenhet, legföljebb tizenöt naponként ha hozzájut a rendőr egy-egy fél napi pihenőhöz. A nagy üzletek és raktárak szombaton egy órakor csuknak s vasárnap teljes a munkaszünet. Skótföldön és Írországból kivéve Dublint, Corkot, Limericket Watterfordot és Belfastet erős a vallásosság és szent a vasárnap, — gyár, műhely, raktár, üzlet s kávéház gondosan zárva van vasárnap. — Mindent egybevéve még is Angliában sokkal inkább megünneplik a vasárnapot, mint nálunk. (M. d.)

Tartalomjegyzék: Az Ur keresztje. Tóth József. — A feminizmus. Segesváry József. — A ref. kántor-tanítók fizetésrendezése. Rácz Béla. Egyetem és tanárképzés. Dr. Kristóf György. Tanúgy: Szakvélemény. — Irodalom. — Különlélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A békésbányai ev. ref. egyházmegyében elhalálozás folytán megüresedett orosházi lelkészi állásra. Évi javadalma. 1. Lakás; 2. 1200 Egy ezer kétszáz korona készpénz; 3. 24 Huszon négy hlt 60 liter buza; 4. 24 Huszonnégy hlt 60 liter árpa; 5. 2. öl fa; 6. 6, Hat kocsi fűtő szalma. A lelkészi állás 3. osztályu.

A kellő módon felszerelt kérvények folyó évi február 19-ik napjáig Dombi Lajos espereshez Gyulára (Békés megye) küldendők. Az állás június 1-ső napján elfoglalandó.

A megválasztandó az egyházmegyei gyám és nyugdíj intézetnek kötelezett tagja leend.

Debrecen 1907 január 15.

Kiss Áron,
püspök.

Pályázat.

A máramarosugocsi ev. reform. egyház megyében elhalálozás folytán megüresedett gyulai lelkészi állomásra.

Évi javadalom: 1. Készpénz 1000 korona. 2. 14. holdföld haszonélvezete. 3. 1000 négyszögöl szőlő, melyből 800 négyszögöl van beültetve. (Ezek adóját az egyház fizeti) 4. Legeltetési joga földek után. 5. Stóla az egyházkerületi megállapodás szerint. 6. Fizetés kiegészítés 490 kor. 12 fillér. Az állomás IV-ed osztályu.

A kellőleg felszerelt kérvények t. évi február hó 15-ig Szikszay Zoltán espereshez Máramaroszigetre küldendők. Az állás 1907 április 1-én elfoglalandó.

Debrecen, 1907. jan. 14-én.

Kiss Áron,
püspök.

Orgona - Harmoniumok.

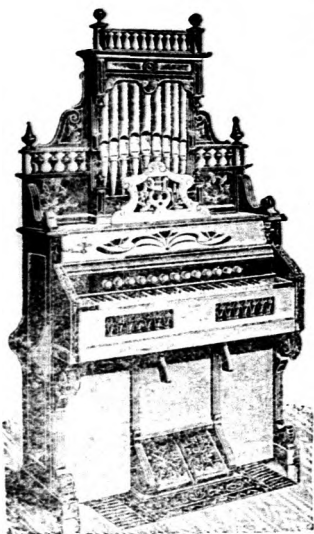
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes **huros-, vonós- és fuvó-hangszereit**, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda!

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe **hangfokozó-gerenda** 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) **Tárogató**; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forintsól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakzerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. **Arjegyék** minden egyes hangszerről külön, kívánatra hérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
DEBRECEN, Kölcsey-utca 18.

Egyházi és iskolai építkezések tervezete és kivitele felsőbbbhatóságilag helybenhagyott vagy a közgazgatás ügyi minta terve alapján.

Tervezetek és költségvetések készítése vagy azok felülbírlása a hely színén is.

Építkezési kölcsönök ajánlása és lebonyolítása

Szabadalmazott gyorsan száradó és szárító vízszigetelő festék gyár falak, nedves helyek szárazzák tételére, Vihar és időjárásálló **homlokzat festékek, zománcmáz, klozetek, fürdőszobák, konyhák falainak vízmentes bevonására**. Gyorsan száradó kemény és puha padló festékek mindféle színben.

Teljesített építkezésekről, végzett munkálatokról bizonyítványok és elismerő okiratok.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
Debrecen, Kölcsey-utca 18.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belélegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve egy üvegese ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele a fejfájást. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszer-tárában Debrecen az Arany egyszarvuhoz.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Hetedik évtársulatát 1907. január elsején nyitja meg melybe tagok már most is és az év folyamán bármikor beléphetnek.

Az intézet **tagjainak száma** rövid három évi fenállása alatt 2400-ra emelkedett, a kik **13,000** törzsbetétre több mint **580,000** koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt **1.700,000** korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6%-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján **utólag fiztendő legolcsóbb kamat mellett** folyósít.

Kölcsönöket a negyedik évtársulatra már most adunk.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékkal elfogadható értékekre.

Jelentkezések a negyedik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 26. szám, főtőzsde épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Király balzsam

Köszvény és
csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer ugy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalom ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert ugy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a
híres

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszaru“ gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdreti árakban szerezhetők be.

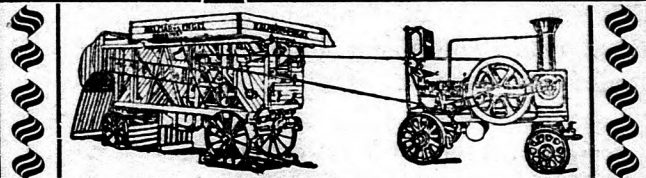
Számtalan első díjakkal és díszoklevelekkel kitüntetve.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja ugy cséplőgép, mint malomüzemre legegyszerűbb benzínmotorjait, benzínlokomobiljait, valamint szivógázmotorjait, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemben megtekinthetők.

Teljes jótállás
kötött cséplésért!

Egyedül létező újdonság!

Ezen motorok egyenletes járásaak és bámulatos egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Árjegyzék ingyen! Olcsó árak részletfizetésre

Baktai EGRY FERENCZ

harangöntő
Kis-Gejőcz, Ungmegeye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
arany oklevelet nyert.

Ajánlja

harangöntő

műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

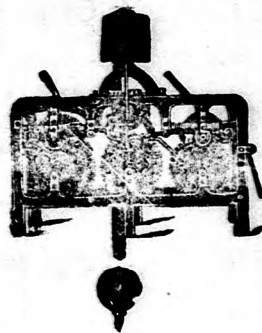
harangokat

bármilyen súlyban, nem-tetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elismerő irat.

Toronyórák

palota-, városi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

első magyar óragyár

gőzerő berendezéssel

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Löfkovits Arthur

óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy ratára.

A református egyházak szállítója.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

KÖNYVNYOMDÁJA

(tulajdonos: FARAGÓ GYÖRGY)
ajánlja

modernül berendezett könyvnyomdáját a nagyérdemű közönség szíves figyelmébe.

Gummi és rézbélyegzők
állandó festékpárnák,
számozógépek,
rézpecsétnyomók és
izléses nyomtatványok

gyorsan, ponosan és olcsón
DEBRECZEN, Simonffy-u. 5. sz. alatt kapható.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok illetékel való újra szerelését és vertvas-harang állványok.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debreczenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

♂ férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. ♀

A járókelőket megálliitják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hirneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon ki-tüntetve látható, a leg-pontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTÁTOTY 1845-ben.